

Motion till riksdagen 2010/11:A403

av **Ylva Johansson m.fl. (S)**

Stärkande av den svenska modellen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att riva upp lex Laval.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utländska företag som har verksamhet i Sverige registrerar sin närvaro här.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att EU antar ett juridiskt bindande socialt protokoll.²
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av initiativ på EU-nivå för att förändra delar av utstationeringsdirektivet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att snarast ratificera ILO 94.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att företrädesrätten vid återanställning inte får sättas ur spel vid anlitanande av bemanningsföretag.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ny lagstiftning för att öka möjligheten till tillsvidareanställning.

¹ Yrkande 2 hänvisat till NU.

Fel! Okänt namn på

² Yrkande 3 hänvisat till UU.

Motivering

Regeringen har valt att försämra anställningsskyddet genom omfattande förändringar i LAS-regler om tidsbegränsade anställningar. Detta har resulterat i att EU-kommissionen anser att Sverige bryter mot de EU-regler som syftar till att förhindra missbruk av upprepade tidsbegränsade anställningar. I lex Laval har regeringen även gått längre än vad Lavaldomen kräver. Det innebär att man valt att belöna företag som inte betalar avtalsenliga löner och som diskriminerar löntagare från andra länder som arbetar i Sverige. Möjligheten för de fackliga organisationerna att värna löner och villkor har försämrats. Detta skapar en lönepress nedåt. Detta är fel väg att gå.

Vi socialdemokrater har en helt annan vision för Sverige. Sveriges framtid ligger inte i att konkurrera med låga löner utan med hög kompetens. Det kräver bland annat investeringar i utbildning, forskning och innovationsfrämjande insatser. Stark konkurrenskraft är för oss socialdemokrater förknippad med ett väl fungerande arbetsrättsligt skydd för arbetstagarna. Arbetsgivare ska inte stapla visstidsanställningar på varandra för att undvika att ge fasta anställningar till dem som varit anställda länge.

Alla som arbetar i Sverige ska behandlas lika. Vi vill riva upp lex Laval, revidera utstationeringsdirektivet och verka för att EU antar ett juridiskt bindande socialt protokoll för fackliga rättigheter. Vi vill också se över lagstiftningen när det gäller företags och organisationers anlitan av bemanningsföretag. Företrädesrätten vid återanställning får inte sättas ur spel när arbetsgivare hyr in personal från bemanningsföretag. Svenska kollektivavtal ska gälla alla som arbetar på svensk arbetsmarknad. Vi vägrar att acceptera att löntagare ställs mot löntagare i en underbudskonkurrens som missgynnar seriösa arbetsgivare. I denna motion presenterar vi ett antal förslag som syftar till att skapa ett arbetsliv med trygga och goda arbetsvillkor.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen – en viktig konkurrensfördel

Svensk arbetsmarknad kännetecknas sedan länge av en utvecklad partsrelation som, med undantag av övriga Norden, framstår som unik. Det omfattande partssystemet som reglerar förhållandena på arbetsmarknaden baseras på centrala parter som sluter kollektivavtal och sedan själva tolkar och tillämpar dessa avtal på arbetsmarknaden.

Som en konsekvens av detta är den arbetsrättsliga lagstiftningen mindre omfattande och mindre detaljreglerad jämfört med i många andra länder. Svensk arbetsrätt bygger på ett system med egen rättskipning där parterna på central och lokal nivå förhandlar och löser problem. Arbetsrätten i Sverige lämnar därför många öppningar för parterna att hitta flexibla lösningar som är anpassade till olika förhållanden på arbetsmarknaden inom ramen för gällande kollektivavtal och lagstiftning. Den flexibilitet som detta medför har tjänt svensk arbetsmarknad väl och medverkat till en hög omställningsför-

Fel! Okänt namn på

måga och ekonomisk tillväxt med bevarande av sociala hänsyn och trygghet för arbetstagarna. En viktig förutsättning för att den svenska modellen ska fungera väl även i framtiden är möjligheten att teckna kollektivavtal, något som i sin tur kräver en hög facklig organisationsgrad.

Riv upp lex laval

Rörlighet över gränser och öppenhet inför invandring är viktiga drivkrafter för ekonomisk utveckling. Men detta får inte användas som en förevändning att försämra arbetstagarnas villkor. För oss socialdemokrater är det självklart att de som arbetar i Sverige ska ha lika lön och lika villkor – oavsett varifrån de kommer. Svenska kollektivavtal ska gälla alla som arbetar på svensk arbetsmarknad.

Detta är tyvärr ingen självklarhet. Dagligen ser vi exempel på lönedumping och osund konkurrens. Många som kommer hit för att jobba tvingas arbeta för usla löner och på usla villkor. Skyddsutrustningar saknas ofta. Många bor under miserabla förhållanden. EG-rättens bestämmelser om fri rörlighet används av oseriösa företag för att konkurrera med lägre löner och dumpade villkor. Denna utveckling är oacceptabel.

Efter den så kallade Lavaldomen måste regelverket som omger kollektivavtalen stärkas. Vi menar att lex Laval¹ innehåller en rad allvarliga brister. En förutsättning för de fackliga organisationerna att få kollektivavtal till stånd är den grundlagsskyddade konflikträdden. Den rätten har regeringen inskränkt genom att begränsa möjligheten att vidta stridsåtgärder mot en utländsk arbetsgivare som utstationerar arbetskraft i Sverige. Lex Laval innebär även att utländska arbetstagare löper stor risk att arbeta oförsäkrade på svenska arbetsplatser, eftersom det inte går att ställa krav på arbetsgivare att utstationerade arbetstagare ska försäkras på samma sätt som svenska arbetstagare. En utländsk arbetstagare kan därmed bli helt utan ersättning i samband med en olycka med invaliditet som utgång, om arbetsgivaren inte kan betala skadestånd. Vi socialdemokrater vill riva upp lex Laval så att lika löne- och anställningsvillkor kan gälla för alla som jobbar i Sverige.² Vi vill också säkerställa att utländska företag som har verksamhet i Sverige registrerar sin närvaro här och att dessa företag har en behörig representant på plats så att det är möjligt för de fackliga organisationerna att teckna kollektivavtal.³

¹ Lex Laval är regeringens svar på EG-domstolens domslut i Laval-målet.

² Vi vill tillsätta en utredning med uppdrag att finna en lösning som stärker den svenska arbetsmarknadsmodellen. Bevisregeln måste tas bort. Istället bör en regel införas om att en arbetsgivare som hävdar att löner och villkor är godtagbara ska bekräfta tillämpningen av dessa genom ett avtal med arbetstagarorganisationen.

³ Regeringen avskaffade vid årsskiftet 2009/10 bestämmelsen i filiallagen om att utländska företag ska ha en representant i landet som myndigheter och fack kan kontakta om hur verksamheten bedrivs. En utredning (SOU 2010:46) ”föreslår” att denna bestämmelse återinförs.

Men det räcker inte att ändra den svenska lagstiftningen. Det krävs också åtgärder inom EU. Lavaldomen berör hela den europeiska arbetsmarknaden och har lett till stor oro och obalans i Europa. EG-domstolen har slagit in på en väg där löne- och anställningsvillkor blir ett konkurrensmedel i Europa. Att EU:s ekonomiska dimension ges företräde framför den sociala dimensionen är en obalans som måste justeras. Denna fråga berör alla löntagare i Europa och kan inte skjutas på framtiden. Europas framtid ligger inte i att konkurrera med låga löner utan med trygga och goda arbetsvillkor, hög sysselsättning och kunskap.

Därför vill vi socialdemokrater att EU antar ett juridiskt bindande socialt protokoll, som tydliggör att fackliga rättigheter såsom förhandlings- och konflikträtt samt rätten att teckna kollektivavtal gäller inom unionen. Det sociala protokollet behövs för att åtgärda den obalans som uppstått mellan fri rörlighet och grundläggande rättigheter. I det sociala protokollet ska det fastställas att grundläggande rättigheter har företräde framför ekonomiska intressen. Vårt förslag bygger på motsvarande krav som framförts av Europafacket.

När utstationeringsdirektivet antogs av Europaparlamentet och ministerrådet rådde bred enighet om att direktivet skulle utgöra en lägsta nivå för de löne- och anställningsvillkor som kan krävas av ett värdland. EG-domstolen har dock i sina domar valt att tolka direktivet som ett tak, det vill säga att domstolen har angivit en högsta nivå för vilka villkor som kan avkrävas ett gästande företag. Därför krävs en revidering av artiklar i utstationeringsdirektivet i syfte att säkerställa karaktären av minimidirektiv så att likabehandling av löntagare kan garanteras.

Ratificera ILO 94

Det borde vara en självklarhet att myndigheter, kommuner och andra offentliga arbetsgivare i sin upphandling anlitar företag som följer de etablerade spelreglerna på den svenska arbetsmarknaden. Vid offentlig upphandling ställer dock staten, kommunerna, landstingen och regionerna alltför sällan krav på sina leverantörer vad gäller kollektivavtal, respekt för deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna och ILO:s kärnkonventioner. Den nuvarande upphandlingslagstiftningen är bristfällig. Reglerna behöver förändras för att trygga goda arbetsvillkor för anställda hos leverantörer och underleverantörer och motverka social dumpning.

Vi socialdemokrater anser att det är dags att Sverige ratificerar ILO:s konvention 94, som reglerar att offentliga myndigheters upphandling ska innehålla klausuler som garanterar arbetare löner, arbetstid och andra arbetsvillkor som inte är mindre förmånliga än de som finns i kollektivavtal för arbete av samma sort i den bransch och i det område där arbetet utförs. En ratificering av ILO:s konvention 94 skulle vid upphandling förbättra möjligheterna att motverka social dumpning, eftersom företag som konkurrerar med hjälp av dåliga villkor för sin personal då utestängs från offentliga upphandlingar. En ratificering underlättar således upprätthållandet av goda löne- och anställningsvillkor i Sverige.

Fel! Okänt namn

Stärk företrädesrätten

Det finns exempel på att oseriösa arbetsgivare använder sig av bemanningsföretag för att gå runt reglerna om företrädesrätt vid återanställning i LAS. Detta leder till ökat godtycke och otrygghet i bemanningsbranschen. Arbetskraftens utbytbarhet och temporära bemanningar utgör ett växande problem. Vi socialdemokrater anser att företrädesrätten vid återanställning inte ska få sättas ur spel när arbetsgivare hyr in personal från bemanningsföretag. Vi vill därför att lagstiftningen ska ses över för att öka de fackliga organisationernas inflytande när bemanningsföretag anlitas.

Stärk rätten till tillsvidareanställning

En utbredd arbetslöshet är ett av de allvarligaste hoten mot tillväxt och sysselsättning. Arbetslösheten får aldrig bita sig fast. Det krävs kraftfulla åtgärder för att ge arbetslösa möjligheter till nytt jobb genom utbildning och praktik. Lösningen är inte att öppna upp för mer otrygga anställningsförhållanden. Vi vill istället göra det lättare att få fasta tjänster genom att lagstifta så att det blir svårare för arbetsgivare att stapla visstidsanställningar på varandra.

Ungdomar, kvinnor och utlandsfödda är överrepresenterade i kategorin visstidsanställda. Många av dessa riskerar att hamna i en situation där visstidsanställningar staplas på varandra år ut och år in, utan att de ges möjligheter till tillsvidareanställningar och en fast förankring på arbetsmarknaden. Vi socialdemokrater är starkt kritiska till de förändringar i reglerna om visstidsanställningar som regeringen genomfört. Vi menar att det öppnar upp för missbruk av tidsbegränsade anställningar, en uppfattning som delas av EU-kommissionen, som anser att den svenska lagen som ger arbetsgivare stora möjligheter att undvika fasta tillsvidareanställningar strider mot EU-rättens krav. EU-kommissionen kräver i en formell underrättelse att Sverige ändrar sin lagstiftning så att den lever upp till EU-rättens krav. Vi anser att den svenska regeringen måste åtgärda den problematik som kommissionen pekar på när det gäller förekomsten av visstidsanställningar och som bryter mot EU-rätten. Regeringen bör skyndsamt meddela kommissionen att den avser att agera i denna riktning.

Stockholm den 20 oktober 2010

Ylva Johansson (S)

Raimo Pärssinen (S)

Ann-Christin Ahlberg (S)

Johan Andersson (S)

Maria Stenberg (S)

Patrik Björck (S)

Kerstin Nilsson (S)